

Závody masného a uzenářského průmyslu na jihozápadní Moravě v období velké hospodářské krize (1930-1933)*

BOHUMÍR SMUTNÝ

Krachem na newyorské burze v říjnu roku 1929 začalo ve světovém hospodářství období velké hospodářské krize, která zasáhla také ekonomiku Československé republiky. Krize v průmyslové výrobě se prolínala s agrární krizí, což způsobilo celkový pokles ve výrobě i v obchodu. Nejnižšího bodu dosáhla krize v kapitalistickém světě v roce 1932, v Československu trvala až do roku 1933.

Na západní Moravě se krize projevila od roku 1930 a do roku 1931 zasáhla všechna odvětví zdejšího průmyslu ve střediscích Třebíči a Jihlavě, jakož i odvětví další orientovaná na export výrobků, např. sklářství, textilní a oděvní průmysl v řadě dalších měst a obcí regionu. Postižen však byl i strojírenský a kovodělný průmysl a další odvětví vyrábějící pro místní potřebu.

Konkrétními projevy hospodářského úpadku byl zvýšený počet konkursů a vyrovnání firem a průvodním jevem krize byla nezaměstnanost způsobovaná omezováním a zastavováním výroby, která dosáhla svého vrcholu v únoru roku 1933.¹

Potravinářský průmysl, vyrábějící zboží denní potřeby, nebyl touto krizí podstatně zasažen, i když následkem nepříznivých podmínek na světovém trhu došlo i zde k jistému oslabení a potížím. Tyto tendence se začaly od roku 1930 projevovat i v závodech masného a uzenářského průmyslu ve Studené, Kostelci, Hodicích a Krahulčí na jihozápadní Moravě.

Vzhledem k rozsahu obchodní činnosti kostelecké Továrny na uzeniny a konzervy, a.s., bylo na valné hromadě této společnosti dne 20. dubna 1930 usneseno zvýšit za účelem rozšíření obchodní činnosti akciový kapitál z dosavadních 850 000 Kč o dalších 850 000 Kč na 1 700 000 Kč, rozdělený do 4250 kusů akcií po 410 Kč, neboť jeho dosavadní výše již neodpovídala obratu společnosti a uvažovalo se o jeho dalším zvýšení

* Tato stať je pokračováním autorovy studie *Uzenářství a počátky masného a uzenářského průmyslu na jihozápadní Moravě (Studená, Kostelec, Hodice, Krahulčí)*, otištěné ve Vlastivědném sborníku Vysočiny, oddíl věd společenských VII/1990, na str. 49-79.

o 2 až 3 miliony Kč ze stabilizační bilance, která by byla sestavena k 1. lednu 1931. K tomuto rozhodnutí dalo svůj souhlas ministerstvo vnitra dne 6. září 1930 a do 14. listopadu 1930 byl tento zvýšený kapitál hotově složen při použití vkladů společníků.² Na valném shromáždění byl zvolen mezi revizory prokurista Živnobanky Prokop Čipera.

Podle smlouvy o poskytnutí úvěru byla Živnobance vyhrazena při zvýšení akciového kapitálu opce na 5 % akciového kapitálu za 250 000 Kč. Zamýšlené využití opce však nebylo nakonec Živnobankou uskutečněno, neboť jak sdělil ing. J. Dvořáček dne 16. prosince 1930, nebyla opce uskutečněna v Kostelci proto, že jí v Kostelci akcionáři rozuměli tak, že se vztahuje pouze na původní společenský kapitál. Na tomto podkladě by výnosnost těchto akcií byla pro Živnobanku přes veškerou substanci, která tam byla, nepatrná. Živnobanka proto požádala jen o prodloužení své opce, v čemž jí bylo vyhověno.³

Ceny masa během roku 1930 byly pro výrobce výhodné, ostatní suroviny jako střeva, koření, plechovky a obaly byly kosteleckou továrnou nakupovány za neměnné ceny. Výroba však stále klesala následkem ztíženého odbytu, což byl důsledek stoupající nezaměstnanosti v nejširších dělnických vrstvách odběratelů, neboť tato skutečnost se začala projevoval ve vážnoucím odbytu levných salámů. Na odbyt masových konzerv mělo vliv podle vyjádření společnosti i nepříznivé letní počasí.

Továrna v Kostelci byla specializována na výrobu trvanlivých salámů a v předešlých letech ovládala tímto výrobkem část trhu. V roce 1930 v důsledku vážnoucího odbytu levnějších druhů salámu začalo s výrobou trvanlivých salámů dalších asi 20 menších uzenářských firem, které s velkou reklamou uvedly své výrobky na trh. Ačkoliv kvalita jejich výrobků namnoze nedosahovala kvality zboží z Kostelce, přece jen kostelecká továrna jejich konkurenci na trzích pocítila. Odbyt výrobků však v roce 1930 klesal nejen u salámů, ale též i u šunek a masa všeho druhu a konzerv o dobrých 60 %. Také exportní obchod továrny nadále klesal. V tomto směru poukazovala továrna na situaci v sousedním Polsku a Německu, kde exportéři masných výrobků měli dostávat od státu za každý vyvezený kilogram masa do ciziny 5 až 6 Kč jako vývozní prémii, zatímco v Československu nic podobného pro masné a uzenářské továrny neexistovalo, takže podle názoru kostelecké společnosti měla být pražská šunka v dohledné době známá v cizině jen podle jména, neboť její export do Francie, Anglie, Indie a Egypta ovládli na úkor československých výrobců Poláci a Němci.

V roce 1930 společnost započala se stavbou moderních jatek v Kostelci. Protože však náklady na tuto stavbu byly značné a odbyt zboží vykazoval klesající tendenci, byly investice rozděleny na dobu 2 let. V roce 1930 byly vykopány základy a zakoupeno a zapláceno vnitřní zařízení za 330 000 až 400 000 Kč, výstavba pak měla být dokončena v následujícím roce 1932, ovšem za předpokladu, že dojde ke zlepšení obchodu. Dosavadní strojové zařízení bylo v továrně doplňováno jen nejnútnejším. Vedle dostavby jatek zamýšlela společnost v roce 1931 provést opravy hospodářských budov, zařízení koupelen dělnictva a zřízení sprch a 3 bytů pro správce a mistry v celkovém nákladu 80 000 až 100 000 Kč. Do budoucna se pak uvažovalo o potřebě zřídit novou udírnu a sušárnu.⁴ Oddělení pro polévkové koření bylo likvidováno se ztrátou asi 50 000 Kč.⁵

Počátkem září 1930 se odhadoval obrat za rok 1930 do výše 28 až 30 milionů Kč, což byla nižší částka proti předešlému roku s 35 miliony Kč. Sklad továrny v té době činil 3,8 milionu Kč, dlužníci 4,9 milionu Kč a dluh u Živnobanky 5,4 milionu Kč. Spo-

lečnost proto hodlala omezit investice, aby byl její dluh snížen na 5 milionů Kč. K 15. říjnu pak tento dluh vykázal výši 4 404 000 Kč, pohledávky 4 260 000 Kč a zásoby 2 600 000 Kč.⁶

Bilance za rok 1930 pak vykázala zisk společnosti 270 385 Kč a mobilita společnosti byla na valné hromadě dne 18. dubna 1931 označena za lepší se, i když společnost stále trpěla ještě následky provedených investic a velkým úrokovým zatížením.⁷

Z čistého zisku společnost hodlala platit 4% dividendu, k čemuž bylo zapotřebí částky 68 000 Kč a zbytku mělo být použito k mimořádným odpisům podle § 79 daňového zákona. Ziskově byl rok 1930 proti roku 1929 příznivější i přes pokles obratu o 7 milionů Kč na 28 milionů Kč, což se projevilo v poklesu závazku u filiálky Živnobanky v Jihlavě, který se snížil na 3,5 milionu Kč, tedy o více jak 2 miliony Kč. Řádné a mimořádné odpisy činily v roce 1930 celkem 1,5 milionu Kč. Továrna byla v bilanci s inventářem a nářadím oceněna na 3,5 milionu Kč. Od roku 1917 do roku 1930 bylo na účet strojů, staveb a inventáře investováno celkem 9,3 milionu Kč. Dlužníci v bilanci byli vykázáni částkou 3 476 556,70 Kč a zásoby 1 576 657,44 Kč, v čemž byla rezerva asi 1,4 milionu Kč na vklady hlavních akcionářů. Z věřitelů ve výši 6 006 177,60 Kč připadalo na Živnobanku 3,9 milionu Kč a 1 milion Kč na obchodní věřitele, jakož i 1 milion Kč na vklady hlavních akcionářů.⁸

Koncem roku 1930 se společnost v Kostelci obrátila na Živnobanku s dotazem, zda by jí povolila hypotékní zápůjčku ve výši 1 milionu Kč. Ing. J. Dvořáček udělení této půjčky doporučil s tím, že ačkoliv nemá Živnobanka na této společnosti akciovou držbu, v zájmu zajištění si dlouhodobého finančního spojení se společností je běžný účet pro filiálku Živnobanky v Jihlavě velmi zajímavý.⁹

Akciová továrna na salám a poživatiny, a.s. v Hodicích již v roce 1929 uvažovala o zvýšení svého akciového kapitálu, o čemž bylo definitivně rozhodnuto na valné hromadě společnosti konané dne 12. dubna 1930. Zdůvodnění tohoto zvýšení podal předseda správní rady společnosti ing. Josef Spitzer s tím, že vývoj obchodní činnosti společnosti postupuje organicky a je motivován snahou o rozšíření obchodní činnosti a okruhu odběratelů, jakož i o zvýšení obratu, což se setkává s úspěchem. Touto zvýšenou činností však byly vázány značné finanční pohledávky, neboť společnost vždy hleděla, aby byl zachován zdravý poměr vlastních a zapůjčených prostředků. Jejich náležitý poměr měl být zárukou zdravého vývoje podniku, takže správní rada považovala současnou dobu za vhodnou ke zvýšení vlastních prostředků, tedy akciového kapitálu.¹⁰

Bylo proto usneseno zvýšit akciový kapitál o 1 milion Kč z 1,8 milionu Kč na 2,8 milionu Kč vydáním nových 2500 kusů akcií po 400 Kč za nominále, plně a hotově splatných a znějících na majitele s právem na dividendy od 1. ledna 1930. Emisní kurs těchto nových akcií byl 415 Kč za kus. Toto usnesení valné hromady bylo schváleno ministerstvem vnitra dne 6. září 1930 a zapsáno do firemního rejstříku krajského soudu v Jihlavě dne 18. října 1930. Akciový kapitál společnosti v Hodicích byl nyní rozdělen do 7000 kusů akcií po 400 Kč. Byl rozdělen mezi společníky takto: J. Satrapa 1662 (dosud 1100), S. Münch 1663 (1100), Burkart, Job a Fuhrmann 1662 (1100), J. Bílek 554 (366), ing. J. Spitzer 554 (367), R. Spitzer 555 (367), Živnobanka 350 (100) kusů.¹¹

Byl také sepsán návrh syndikátní dohody mezi společníky, ale nebyl projednáván. Dohoda měla být uzavřena na dobu 10 let až do valné hromady za rok 1938 a jejími

účastníky měly být 4 skupiny společníků, každá po 1100 kusech akcií a Živnobanka se 100 kusy akcií.

Výroba salámu v sezóně 1929 až 1930 činila podle zprávy z dubna 1930 již celkem 20,5 vagonu a přes stoupající dovoz konkurence se dosahovalo stále dobrých cen, na-proti tomu ceny sádla počátkem roku byly označeny jako horší. Z nové výrobní kampa-ně bylo do té doby expedováno 4,5 vagonu salámu, ale vyhlídky do budoucna spo-lečnost považovala za dobré. Ke 14. dubnu 1930 byla mobilita aktiv společnosti 9 680 000 Kč proti dluhu u Živnobanky 7 974 000 Kč, jiných věřitelů společnost nemě-la. Vzhledem k tomu, že si Živnobanka vyhradila opci jen na 10 % nové emise akcií, složila 100 000 Kč, ostatními akcionáři bylo složeno na zvýšený kapitál 900 000 Kč.

V polovině roku 1930 konstatovala schůze správní rady společnosti, která se usku-tečnila dne 14. června, že expedice výrobků jde pomaleji než ve stejném období pře-dešlého roku; zejména se to projevovalo u sádla, kterého měla společnost na skladě ještě 9 vagonů. I zde se začaly projevovat důsledky snížení koupěschopnosti širokých vrstev obyvatelstva. Za účelem zvýšení odbytu sádla bylo proto rozhodnuto snížit jeho ceny. Salámu bylo do té doby expedováno 5 vagonů při lepších cenách než předešlého roku, tj. 43 Kč za 1 kg.

Dlužné saldo společnosti u Živnobanky k 12. červnu 1930 činilo 6 876 000 Kč, debi-toři částku 1 670 000 Kč a zásoby celkem 6,9 milionu Kč při ocenění 1 kg salámu za 40 Kč a 1 kg sádla za 10 Kč.¹²

Protože pro továrnu v Hodicích se do budoucna stala rozhodující záležitost bez-konkurenčního postavení ve výrobě uherského salámu, bylo za tímto účelem jednáno s Janem Satrapou, který v roce 1929 zahájil v Krahulčí výrobu salámu ITALO, nero-zeznatelného od pravého uherského salámu, jehož konkurence na trzích by mohla ško-dit hodickému salámu JOB. Všechny čtyři závody masného a uzenářského průmyslu na jihozápadní Moravě proto v této otázce uzavřely dne 12. července 1930 v Hodicích do-hodu o záповědi konkurenčního jednání. V 1. bodě dohody se Jan Satrapa zavázal, že po dobu platnosti syndikátní dohody akcionářů hodické společnosti do řádné valné hro-mady za rok 1937 se nezúčastní přímo ani nepřímou žádně výroby syrového salámu ja-kéhokoliv druhu ani ve Studené, ani v Krahulčí a tyto závazky se vztahovaly i na jeho eventuelní právní nástupce v obou podnicích. Ve 2. bodě dohody se k témuž zavázali jménem Továrny na uzeniny a konzervy, a.s. v Kostelci její akcionáři. Při neplnění zá-vazků vyplývajících z této dohody, měly obě zavazující se strany povinnost zaplatit konveční pokutu 1 milion Kč, která měla připadnout ostatním členům syndikátu Akci-ové továrny na salám a poživatiny, a.s. v Hodicích podle velikosti jejich akciové držby. Všichni podepsaní také souhlasili s tím, že výše pokuty je přiměřená tomu, aby zajistila soudržnost a pospolitost akcionářů hodické společnosti v podnikání, což bylo nutné vzhledem k nastávajícímu konkurenčnímu boji s cizinou, a proto výše pokuty neměla ani podléhat soudcovskému právu zmírňovacímu. Všechny smluvní strany se pak zavá-zaly podrobit se rozhodčímu výroku ing. J. Dvořáčka, v případě jeho zaneprázdnění vý-roku F. Vondřicha, tajemníka Svazu průmyslu potravinářského v Praze. Za účelem umožnění rozhodčího výroku se také zavázaly předložit k prozkoumání své obchodní knihy, dovolit návštěvu svých obchodních a výrobních místností a umožnit vyslyšet kdykoliv zaměstnance.¹³

Schůze správní rady hodické společnosti dne 12. července 1930 konstatovala, že dosud bylo prodáno 7 vagonů salámu, na skladě bylo v tu dobu ještě 13,5 vagonu, takže se počítalo s tím, že současné zásoby salámu budou vyprodány až v prosinci či lednu příštího roku. Dluh společnosti u Živnobanky činil 6 564 000 Kč včetně bilančních položek, naproti tomu mobilní aktiva dosáhla 7 680 000 Kč, přičemž zásoby salámu ve výši nejméně 5 400 000 Kč byly počítány v ceně 1 kg jen za 40 Kč, i když roční průměr byl 43 Kč.¹⁴

Do podzimu se situace s prodejem zboží podstatně nezlepšila, neboť 2. září 1930 hodická společnost sdělovala Živnobance, že její dlužníci činí 2,5 milionu Kč, na skladě bylo ještě 10,5 vagonu salámu v ceně 4,2 milionu Kč, zatímco dluh u Živnobanky obnášel 5 624 000 Kč. Bylo to způsobeno váznoucím prodejem salámu v důsledku hospodářské krize, takže jeho zásoby byly ještě poměrně značné a bylo nutno počítat s tím, že se prodej starých zásob z výrobní kampaně 1929 až 1930 protáhne ještě přes Nový rok 1931. Proto se také předpokládalo, že by se s novou výrobní kampaní začalo až v prosinci 1930.

Do schůze správní rady společnosti dne 13. října 1930 však přece jen došlo ke zlepšení, neboť zásoby salámu poklesly na 8,5 vagonu. Dluh u Živnobanky také poklesl na 3 788 000 Kč a dlužníci na 1 456 000 Kč. Zásoby pak byly oceněny na 3 miliony Kč při ceně 35 Kč za 1 kg salámu, když průměrná cena byla 42,50 Kč.

V polovině měsíce října 1930 bylo ve skladech firmy v Hodicích stále ještě 85 t uherského salámu JOB a trvaly problémy s jeho odbytem, i když jeho cena na trzích klesla. Zatímco v prosinci 1929 činila 43,37 Kč za 1 kg, v červnu 1930 to bylo již 42,75 Kč a v září 1930 jen 41,78 Kč. Odbytu škodil jednak velký dovoz uherského salámu z Maďarska, jednak skutečnost, že část výrobků nebyla bezvadná, takže někteří odběratelé se odradili, a konečně i to, že Jan Satrapa odebral pro svou firmu o 17 t salámu méně než v letech minulých. O těchto problémech odbytu jednal Jan Satrapa jako předseda správní rady na ministerstvu obchodu v Praze s ministrem dr. Peroutkou. Ani zde se však nedozvěděl nic určitého, neboť stále panovaly nejasnosti ohledně obchodní smlouvy s Maďarskem. Nová výrobní kampaň měla začít v Hodicích původně s ohledem na výši skladu až 1. prosince 1930, avšak dozorcí rada měla za to, že by to byl vzhledem k nejistotě riskantní krok. Vstoupila-li by na dovoz bagounů z Maďarska autonomní cla, tj. 5 Kč za 1 kg živé váhy oproti současnému dovoznímu clu 11 Kč za 1 bagouna, stal by se dovoz z Maďarska nemožný a toto manko dovozu by způsobilo zvýšení cen bagounů dovážených z Rumunska a Jugoslávie. Clo na dovoz z obou zemí činilo 1,60 Kč na 1 kg živé váhy, oproti starému clu 1,10 Kč. Proto bylo navrženo začít s novou výrobní kampaní o 1 měsíc dříve než bylo ujednáno, tj. od 1. listopadu 1930, a vyrobit určité zásoby, aby se využilo starých výhodných cen za dovoz bagounů. Jan Satrapa při této příležitosti informoval správní radu o svém jednání na ministerstvu zemědělství, kde bylo zamítnuto povolit přímý dovoz bagounů do Hodic, dokud tam nebude postavena vlastní tovární vlečka a bude trvat zemědělská krize.¹⁵

Nejistota v odbytu měla trvat až do 15. prosince 1930, kdy měla pozbýt platnost obchodní smlouva s Maďarskem. Schůze správní rady společnosti proto rozhodla začít s novou výrobní kampaní, jak bylo navrhováno, již od 1. listopadu, aby se tak ještě mohlo využít laciného dovozu masa z Maďarska. Celková výroba salámu pro následující výrobní kampaň byla stanovena na 14 vagonů s tím, že pokud by nedošlo k prodlou-

žení obchodní smlouvy s Maďarskem po 15. prosinci, zvýšilo by se dovozní clo na uherský salám z Maďarska o 100 % a pak by bylo možno výrobu v Hodicích zvýšit, neboť by to dávalo větší možnosti vytlačení maďarské konkurence z domácích trhů. Za takovéto situace měla společnost pro nadcházející sezonu vystačit s povoleným rámcovým úvěrem Živnobanky ve výši 8 milionů Kč.

Dne 3. listopadu 1930 jednala Živnobanka s prokuristou společnosti v Hodicích Beno Spitzerem o stabilizační bilanci akciové společnosti. Protože při dosavadních odpisech měl být účet inventáře a strojů brzy odepsán, doporučovala sestavení nové stabilizační bilance. Podle znaleckého odhadu se daly budovy nadhodnotit z 588 959 Kč k 1. lednu 1930 na 2 240 000 Kč a stroje o 600 000 Kč. Z této částky vzniklé zhodnocením budov a strojů měl být zřízen stabilizační fond.

Počátkem listopadu 1930 společnost také zahájila výrobu v nové kampani, i když měla ještě na skladě zásoby 7,5 vagonu salámu z předchozího období. Mobilní aktiva včetně dlužníků činila 4,5 milionu Kč proti dluhu u Živnobanky ve výši 3,3 milionu Kč. Podle zprávy B. Spitzera Živnobance ze dne 15. prosince 1930 se nakonec rok 1930 utvářel pro akciovou společnost v Hodicích přes počáteční potíže příznivě. Nová úprava poměru k Maďarsku měla přinést tomuto oboru výroby v každém případě prospěch. V nové výrobní kampani bylo tehdy již vyrobeno 7 vagonů salámu, když vedle toho měla společnost na skladě ještě 5 vagonů starého. Závazek společnosti u Živnobanky tehdy dosáhl asi 5 milionů Kč, když dlužníci činili částku 2,2 milionu Kč a zásoby byly opatrně odhadnuty na 4,8 milionu Kč, což prokazovalo dobrou mobilitu společnosti.¹⁶

Když pak správní rada hodické společnosti hodnotila rok 1930 z obchodního hlediska, byla nucena konstatovat, že jej nelze označit za dobrý ani co do odbytu či cen. V sezoně bylo vyrobeno celkem 20 vagonů salámu, ale všechny nebyl prodán, takže při zahájení nové výrobní sezony byla ještě část staré výroby ve skladech. Ceny soustavně klesaly, takže v listopadu a prosinci se salám prodával téměř pod výrobní cenou. Asi 10 t salámu bylo špatné kvality, takže byl prodán s velkou ztrátou. V letních měsících, v době největší konzumace salámu, byl jeho odbyt neuspokojivý, jednak v důsledku maďarské konkurence, jednak vlivem hospodářské krize. Maďarská konkurence trvala po celý rok 1930 a maďarští výrobci, podporováni svou vládou, vyvezli do Československa 24,5 vagonu salámu, když vyráběli ze surovin nezátížených daní z masa a bylo jim hrazeno dovozní clo do Československa.

Obchod se syrovým sádlem byl označen za normální, nebyly však včas prodány zásoby škvařeného sádla. Režijní položky se vzhledem k většímu obratu proti roku 1929 nezvětšily, zhoršily se však platební podmínky odběratelů. Výše ztrát odpovídala obratu, položka úroků se však nepříznivě zvýšila z důvodů velkého skladu jak salámů, tak sádla. Společnost se také zajímala o exportní obchod, avšak v tomto směru neměla úspěch.¹⁷

Bilance společnosti v Hodicích vykázala k 31. prosinci 1930 čistý zisk 88 193,30 Kč a bylo rozhodnuto použít jej k dotaci fondů, takže dividenda nebyla vyplácena. Dlužníci v bilanci činili položku 2 510 404,40 Kč, zásoby při opatrném hodnocení 4 970 227,95 Kč, tedy mobilní aktiva celkem 7 480 632,35 Kč proti věřitelům ve výši 5 451 877,72 Kč, což byla Živnobanka. Finanční situace společnosti se posilovala a mobilita se proti předešlému roku zlepšila o 800 000 Kč, což odpovídalo asi interně docílenému zisku. Po odpisech 289 666 Kč byla továrna se zařízením oceněna v bilanci na 930 000 Kč.

Celkem byla uplynulá kampaň hodnocena jako uspokojivá a společnost bedlivě sledovala vývoj obchodně politických událostí, podle nichž chtěla řídit svou politiku na trzích.¹⁸

Akciová společnost pro průmysl masný a konzervový v Krahulčí za první pololetí roku 1930 vykázala zvýšení obratu zboží proti předešlému roku, který byl prvním rokem existence společnosti, o 1 899 940,90 Kč. Uzenářské zboží a konzervy firmy byly již na trzích v republice dobře zavedeny a pro svou kvalitu vyhledávány zákazníky, jak konstatovala schůze správní rady společnosti dne 4. června 1930. Nákupní ceny však nebyly úměrné docíleným cenám prodejním, avšak koncem 1. pololetí nastalo v tomto směru zlepšení. Na téže schůzi sdělil ředitel F. Zezulka ze Studené informaci o postupu jednání společnosti s Úvěrovou pojišťovnou a uvedl, že takové pojištění je pro průmyslové podniky nepostradatelné, zejména v potravinářském průmyslu. Uzavřením smlouvy s Úvěrovou pojišťovnou při výhodných podmínkách mělo být částečně přeneseno riziko dubiózních pohledávek na pojišťovnu.¹⁹

V polovině roku 1930, dne 12. července, informoval Jan Satrapa zástupce Živnobanky o stavu společnosti v Krahulčí. Podle jeho sdělení zde činil měsíční obrat asi 1 milion Kč a obchod, přestože byl slabší, byl označen jako uspokojivý. K uvedenému dni tvořili dlužníci společnosti částku 1,3 milionu Kč, zásoby asi 2,3 milionu Kč a naproti tomu dluh u Živnobanky 2,2 milionu Kč a u dalších věřitelů 300 000 Kč. Dluh společnosti vůči J. Satrapovi byl 2 miliony Kč, což bylo vysvětleno tím, že při akciovém kapitálu 1 milion Kč stály investice a zařízení celkem 3,2 milionu Kč. Dále podle sdělení J. Satrapy obrat v jeho závodě ve Studené byl proti loňskému roku také slabší a činil za půl roku asi 12 milionu Kč, při částce 3,5 milionu Kč dlužníků a zásobách za 2,5 milionu Kč. Kromě běžných obchodních věřitelů tento závod neměl jiné finanční závazky.²⁰

Na základě účetní uzávěrky za druhý rok činnosti společnosti v Krahulčí konstatovala schůze správní rady společnosti dne 25. dubna 1931 prosperitu podniku, neboť mohla být provedena řádná amortizace za 190 000 Kč a mimořádná za 170 000 Kč při vykázaném zisku 3 681,02 Kč, který bylo navrženo rozdělit rezervnímu fondu 1 681,02 Kč a dozorčí radě 2000 Kč. Tento návrh valná hromada společnosti dne 23. května 1931 schválila. Na návrh předsedy byli za členy dozorčí rady zvoleni Prokop Čipera, prokurista Živnobanky, Jan Novák, Jaroslav Kolmann a náhradník František Kovářů.

Podle obchodní zprávy společnosti za rok 1930 se rozvíjel provoz i obchod společnosti v prvním pololetí slibně, ve druhém však byl brzděn projevy všeobecné hospodářské krize, která nezůstala bez vlivu i na potravinářský průmysl. I v tomto roce se společnost věnovala zavedení svých výrobků na domácích a zahraničních trzích, k čemuž navázala slibné obchodní styky v Rakousku, Švýcarsku, Francii, Itálii, Řecku a Jugoslávii. Celkový obrat prodaného zboží poklesl z 12 252 464,08 Kč v roce 1929 na částku 11 911 241,25 Kč v roce 1930. Celkový hospodářský výsledek však byl hodnocen jako uspokojivý.²¹

Bilancí vykázaný zisk za rok 1930 ve výši 3 681,02 Kč s převodem zisku z roku 1929 činil celkem 9 113,54 Kč. V prvním roce své činnosti společnost kromě odpisů ve výši 4 980 Kč na zařizovací výlohy nevydělala vůbec na amortizaci. Dlužníci po odpisu všech dlužných pohledávek činili v bilanci částku 1 365 415,92 Kč při fakturaci 11 750 000 Kč a zásoby opatrně bilancované 1 974 381,45 Kč. Mobilní aktiva činila

úhrnem 3 343 907,62 Kč proti věřitelům ve výši 4 788 864,19 Kč. Z věřitelů připadalo však 2 079 298,04 Kč na vklad J. Satrapy, jenž byl jediným akcionářem společnosti a ručil za pohledávku Živnobanky, která dosahovala k 31. prosinci 1930 částky 1 775 866,60 Kč. Na dodavatele připadalo 933 679,57 Kč. Celá továrna se zařízením a investicemi po odpisech byla v bilanci uvedena částkou 2 435 373 Kč.²²

Dne 26. února 1931 navštívil Živnobanku v Praze Beno Spitzer z Kostelce a sdělil, že se na něj obrátil poslanec J. Zadina s dotazem, zda by kostelecké akciové společnosti nekonvenovala účast zemědělců – pěstitelů dobytka ve výši asi 30 % akciového kapitálu. O této záležitosti se chtěl B. Spitzer ale nejdříve poradit se Živnobankou a prohlásil, že by i nadále společnost trvala na zachování bankovního spojení se Živnobankou. Po poradě pak byly stanoveny podmínky pro účast agrárníků na kostelecké společnosti s tím, že společnosti bude konvenovat účast organizace pěstitelů dobytka a její eventuelní zástupce ve správní radě společnosti. Za 30 % kapitálu měly být zaplaceny asi 4 miliony Kč a také mělo být zachováno spojení se Živnobankou. Při případném vstupu agrárníků do společnosti mohla firma počítat se zvýšenou podporou při zadávání výroby konzerv pro armádu, nevýhodou mohlo ale být porušení rázu rodinné společnosti účastí interesentů na prodeji dobytka. Další případná jednání s poslancem J. Zadinou se měla vést za přítomnosti zástupce Živnobanky.²³

Ještě v září 1931 počítala společnost v Kostelci, že dosáhne za rok 1931 obratu 25 až 26 milionů Kč a dosavadní výsledky tohoto roku bude možno posuzovat příznivě. Ke dni 30. září 1931 dlužila společnost Živnobance 2 573 000 Kč, proti čemuž stály pohledávky dlužníků ve výši 4,2 milionu Kč a zásoby oceňované na 3 miliony Kč. Na výstavbu jatek v roce 1930 společnost vynaložila 800 000 Kč, z čehož již bylo splaceno 500 000 Kč. Tím byla továrna společnosti v Kostelci po všech směrech prvotřídně vybavena.²⁴

Podle zprávy valné hromady společnosti v Kostelci ze dne 30. dubna 1932 se přes nepříznivé poměry podařilo společnosti za rok 1931 dosáhnout obratu 21 877 740 Kč, což bylo ale méně, než se čekalo ještě na podzim toho roku, a byl to výrazný pokles proti roku minulému s 27 973 812 Kč. Exportní obchod firmy poklesl úplně a byl zcela bezvýznamný. Zmenšený obrat způsobil silný vzestup všech režijních položek, jejichž snížení se nepodařilo společnosti dosáhnout, takže nejdůležitějším úkolem na rok 1932 bylo označeno uvést tyto údaje do souladu se zmenšeným obratem. V pokračující hospodářské krizi se také zvýšila položka dlužných pohledávek ze 167 864,65 Kč v roce 1930 na 340 312,50 Kč roku 1931. Majetek společnosti se investicemi zvýšil celkem o 994 606 Kč za vystavěná jatka a znovuzřízené hospodářské budovy. Zároveň se zmenšeným obratem se společnost odpoutala od bankovního dluhu a pokoušela se jej nahradit levnějším - hypotéční zápůjčkou, která jí byla slíbena ve výši 800 000 Kč na 6,25 % od Ústřední sociální pojišťovny v Praze v květnu 1932. V roce 1932 měly být provedeny ještě poslední nutné investice, tedy vybudování a přestavba staré uzenáry v novou moderní výrobu spojenou s velkou sušárnou při vynaložení částky asi 600 000 Kč. Čistý zisk za rok 1931 činil 254 054,27 Kč.²⁵

Vzhledem ke zmenšenému obratu společnosti v Kostelci bylo z rámcového úvěru poskytnutého Živnobankou ve výši 5 milionů Kč vyčerpáno k 15. lednu 1932 jen 1 529 000 korun. Jednání s Živnobankou o poskytnutí hypotéčnického úvěru na dobu 10 let ve výši 1 milionu Kč, který byl pro společnost výhodnější, však nevedlo k cíli, neboť to nebylo

pro Živnobanku výhodné. Ta však neměla námitek, aby si společnost opatřila hypoté-
kární výpůjčku jinde, např. u Moravské hypoteční a zemědělské banky. I přes tuto
transakci mělo zůstat bankovní spojení společnosti s Živnobankou jako jediné a výhrad-
ní. V důsledku této záležitosti byl zredukován rámcový úvěr Živnobanky z 5 milionů
Kč na 1,2 milionu Kč.²⁶

Schůze správní rady Akciové továrny na salám a poživatiny v Hodicích dne 6. února
1931 schválila návrh předložit příští valné hromadě společnosti ke schválení zmocnění
správní rady k postupnému zvýšení akciového kapitálu společnosti o 2,2 milionu Kč do
výše 5 milionů. Zároveň zde bylo také usneseno omezit běžný úvěr společnosti částkou
7 milionů Kč. Ke dni schůze dlužila společnost Živnobance 6 437 000 Kč, naproti tomu
pohledávky společnosti činily částku 2 715 000 Kč a zásoby 13 vagonů salámu měly
hodnotu 5,2 milionu Kč při ceně 40 Kč za 1 kg a 5 vagonů sádla hodnotu asi 5 milionů
Kč. Kromě Živnobanky neměla společnost jiných věřitelů.

V roce 1930 činila výrobní cena 1 kg salámu 38 Kč včetně započítání všech vý-
robních nákladů, režie, amortizace a úroků. Při prodejní ceně 42 Kč za 1 kg salámu pak
společnost docílila při prodeji 16,5 vagonu ve skutečnosti čistého zisku asi 650 000 Kč.
V nové výrobní kampani od podzimu roku 1931 se předpokládala výroba 15 vagonů
nového zboží.²⁷

Počátkem měsíce února 1931 mohla správní rada v Hodicích konstatovat, že odby-
t sice není nejhorší, avšak co existuje firma, nebyl nikdy tou dobou tak velký sklad ne-
prodaného zboží, kde bylo ještě 30 t starého salámu. Firma tak pociťovala silně oslabe-
ný konzum a malou koupěschopnost obyvatelstva v době hospodářské krize. Vzhledem
k velkému skladu a poměrně velkému bankovnímu dluhu nebyla výroba nyní tak rychlá
jako v letech předešlých. V Hodicích bylo tehdy zaměstnáno 25 odborných italských
dělníků, 19 řezníků a 25 pomocných sil, celkem 69 osob, oproti 98 zaměstnancům
všech kategorií v předešlém roce.

Dne 15. prosince 1930 pozbyla platnosti obchodní smlouva s Maďarskem. Clo na su-
rovinu se zvýšilo a dovoz bagounů z Maďarska ustal úplně, takže společnost byla odká-
zána na dovoz bagounů z Rumunska a Jugoslávie. Bylo pak vyráběno ze suroviny o 10 %
dražší, což nezdražilo hotový výrobek jen o 10 %, ale poměrně výše, poněvadž ceny
slaniny nestouply a ceny sádla naopak klesly. Tak se výroba salámu společnosti po pro-
počítání nákladů zdražila o 17,3 %. Odbyt slaniny byl normální, ceny však vzhledem
k poměrně velkým dovozům maďarského zboží přes Vídeň neodpovídaly nákladům.
Sádla měla firma ve skladu 5 vagonů, ale jeho odbyt vázl při konkurenci holandského
sádla v ceně 8,50 Kč za 1 kg a vídeňského zn. Produktiv v ceně 11,50 Kč za 1 kg. Bylo
proto rozhodnuto prodat co nejdříve zásoby ze skladu, neboť již nebyla naděje na vyšší
ceny. Byla navržena prodejní cena 1 kg sádla za 12 Kč. Pro příští výrobní kampaň se
uvažovalo o výrobě jen 14 až 15 vagonů salámu a bylo konstatováno, že se přece jen
jedná o drahý výrobek, který si v současnosti nemůže každý koupit.²⁸

Při zvýšení akciového kapitálu v Hodicích mohla Živnobanka u společnosti podle do-
hody z roku 1927 uplatňovat opční právo na každých 10 % zvýšení kapitálu, což při
předpokládaném zvýšení o 1,2 milionu Kč činilo částku 120 000 Kč. Opce však nebyla
Živnobankou uplatněna.²⁹

Společnost v Hodicích užívala bankovního úvěru Živnobanky ve výši 8 milionů Kč
po řadu let. Tento úvěr býval ke konci výrobní sezony také přechodně zvyšován až na

10 milionů Kč. V roce 1931 byla tato částka snížena na 7 milionů Kč. Úvěr byl společností maximálně vyčerpán jen koncem výrobní sezony, načež z docházejících úhrad za prodaný salám byl vždy postupně splácen, takže do nové výrobní kampaně šla společnost s malým debetním saldem nebo s kreditním přebytkem. Účet společnosti vykazoval velké pohyby a byl proto pro Živnobanku velmi zajímavý.

Pro výrobní kampaň od podzimu 1931 byl úvěr opět stanoven ve výši 8 milionů Kč, neboť nebezpečí, které společnosti hrozilo z obchodního jednání s Maďarskem a celních úprav v oboru živočišné výroby, bylo překonáno a vyhlídky do nové sezony se pro společnost jevily jako velmi výhodné.

Podle zprávy z jednání správní rady společnosti dne 3. října 1931 byly zásoby z minulé výrobní kampaně již zcela vyčerpány. Společnost neměla žádných závazků a od 1. října přešla u Živnobanky do kreditu. Dlužníci k tomuto datu činili částku 2 425 000 Kč. Bylo také rozhodnuto, že nová výrobní kampaň začne od 10. října 1931 a bude v ní vyrobeno asi 15 vagonů salámu. Pokud by se v lednu 1932 ukázala možnost dalšího výhodného prodeje zboží, měla se výroba salámů zvýšit ještě o 2 až 3 vagony.³⁰

Další schůze správní rady dne 11. prosince 1931 konstatovala, že výrobní poměry společnosti v Hodicích se vyvíjely velmi uspokojivě. Staré zásoby salámu již byly zcela vyprodány a nové zboží bylo prodáváno v ceně 42 Kč za 1 kg, přičemž jeho výroba byla zahájena až v listopadu, neboť společnosti nastaly problémy s dodávkami suroviny - bagounů ze zahraničí. Definitivní rozsah výroby v sezóně měl být rozhodnut až v měsíci lednu 1932 s přihlédnutím k situaci na trzích a k vlivu maďarské konkurence.

Problémem pro společnost se však stala otázka daně z přepychu. V této záležitosti společnost učinila před třemi roky dohodu s ministerstvem financí, že tato daň jí bude refundována, což však formálně nebylo provedeno. Protože do 31. prosince 1931 činilo clo na dovoz jen 3,50 Kč a od tohoto data bylo zvýšeno na 12 Kč za 1 kg dovezené suroviny, zůstala otázka refundace daně za rok 1931 otevřená a bylo třeba dalšího jednání na ministerstvu financí k vyřízení této záležitosti, neboť refundace za rok 1931 činila 1,5 milionu Kč a daň 500 000 Kč.³¹

Podle protokolu ze zasedání valné hromady společnosti v Hodicích dne 30. července 1932 byl čistý zisk společnosti v roce 1931 ve výši 230 799,63 Kč. Všechny zásoby se nakonec podařilo prodat, k čemuž přispělo i vypovězení obchodní dohody s Maďarskem, takže hodický salám se značkou JOB pevně zakotvil na trzích a získal další odběratele. Zavedením devizových opatření se však komplikoval volný nákup bagounů v zahraničí, což způsobovalo, že továrna začala trpět nedostatkem surovin a z tohoto důvodu musela být práce během výrobní kampaně počátkem roku 1932 několikrát přerušena. Po intervencích na ministerstvech trvalo delší čas, než byla opatřena všechna potřebná povolení a suroviny dodány do Hodic, což zdržovalo výrobu. V důsledku nedostatečného přidělu surovin a menší výroby se mírně zvýšila částka vydaná na režii.

Z investičních akcí hodické továrny byl získán od velkostatku v Třešti pozemek mezi továrnou a železniční zastávkou Hodice na trati Kostelec - Slavonice a bylo zde započato se stavbou železniční vlečky k továrně s rozpočtovým nákladem 250 000 Kč.

V důsledku nového bankovního zákona vystoupil ze správní rady společnosti zástupce Živnobanky ing. J. Dvořáček.³²

Podle obchodní zprávy za prvních pět měsíců roku 1931, přednesené J. Satrapou dne 27. června 1931 na schůzi správní rady, zůstával obrat továrny v Krahulčí proti

předchozímu roku na stejné výši, ačkoliv mezi tím došlo k všeobecnému poklesu cen masných výrobků. Ředitel F. Zezulka zde přednesl také zprávu o zamýšleném zřizování továrních prodejen na těch trzích, kde nebyl odbyt uzenářských výrobků firmy uspokojivý.³³

V červenci 1931 činilo debetní konto továrny v Krahulčí u Živnobanky 1 750 465,45 Kč při vyměřeném úvěru 2 miliony Kč zaručeném J. Satrapou. Protože Živnobanka předpokládala, že v budoucnu bude dividendová politika J. Satrapy u této společnosti velmi zdrženlivá, rozhodla se upustit od zamýšleného převzetí nejméně 100 kusů akcií společnosti a vyžádala si jen na určitou dobu právo opce na tyto akcie.³⁴

Jan Satrapa pak koncem roku 1931, dne 2. prosince, navštívil Živnobanku v Praze, aby se zde poradil ohledně sestavení stabilizační bilance pro své továrny ve Studené a v Krahulčí. Živnobankou mu bylo doporučeno, aby stabilizační bilanci k 1. lednu 1931 sestavil pouze pro svůj závod ve Studené, a to s ohledem na stroje a inventář, kde měl již malou odpisovou základnu. Naopak mu nebylo doporučeno sestavovat stabilizační bilanci pro závod v Krahulčí, kde k tomu nebyly důvody, neboť odpisová základna zde byla na řadu let ještě dostatečná. Vzhledem k tomu, že 100 % akcií této společnosti patřilo J. Satrapovi, respektive jeho rodině, bylo s ním dohodnuto, že ing. J. Dvořáček bude rezignovat na své členství ve správní radě společnosti. Společnost měla u Živnobanky z vyměřeného úvěru 2 miliony Kč vyčerpánu částku ve výši 1 419 000 Kč.³⁵

Valná hromada společnosti v Krahulčí pak na zasedání dne 25. června 1932 hodnotila výsledky roku 1931, kdy bylo docíleno čistého zisku 11 259,13 Kč. Rozhodla také o jeho rozdělení, když po odečtení částek na rezervní fond a odměny dozorčí radě byl zůstatek 8 656,18 Kč převeden na nový účet.

Celkový obrat prodaného zboží za uplynulý rok 1931 se zvýšil oproti roku 1930 na 12 038 991,15 Kč přesto, že došlo ke značnému poklesu nákupních a prodejních cen masa. Tento uspokojivý výsledek umožnil provést řádnou i mimořádnou amortizaci. Na této valné hromadě byl také přijat návrh správní rady z 30. dubna 1932, aby byla provedena změna názvu firmy tak, že před dosavadní označení bylo přidáno zkrácené znění firmy JASA. Název firmy měl nyní znít: JASA, Akciová společnost pro průmysl masný a uzenářský v Krahulčí.

Po celý rok 1931 byla věnována péče firmy zavádění svých výrobků na další trhy v Československu. Tam, kde nebyly uspokojivé výsledky, bylo do konce roku zřízeno 8 továrních prodejen. V roce 1932 zaměstnávala firma 145 dělníků a 25 úředníků.³⁶

Během roku 1932 se důsledky hospodářské krize začaly projevovat v hospodářství stále citelněji. Podle zprávy valné hromady Továrny na uzeniny a konzervy, a.s. v Kostelci ze dne 25. února 1933, která hodnotila uplynulý rok 1932, se společnosti podařilo udržet docilovaný obrat na stejné výši jen s vypětím všech sil. Zatímco v roce 1931 bylo prodáno zboží za 21 877 000,74 Kč, v roce 1932 to bylo jen 21 779 000,37 Kč. Společnost byla nucena s ohledem na nepříznivé hospodářské poměry omezit dosud poskytované velké úvěry zákazníkům a likvidovat celou řadu nejistých pohledávek. Přesto na pohledávkách utrpěla ztrátu 194 914,45 Kč. Vzhledem k úvěrové nejistotě bylo rozhodnuto provádět prodejní politiku úzkostlivěji než dosud, neboť obchody šly těžce a odběratelé se domáhali povolení různých platebních výhod. Častokrát byla společnost nucena jejich přání vyhovět, aby neztratila placeníschopné odběratele. Projevoval se i vliv konkurence, která tlačila nízkými prodejními cenami. Bylo také upuštěno

od celé řady obchodů s dobrými odběrateli tam, kde byly pro společnost ceny neuspokojující, takže z nich nezbyvalo ani 1 % zisku, naopak jejich uskutečnění by často znamenalo vyloženou ztrátu.

Výhledy do budoucna posuzovala společnost pesimisticky, neboť v roce 1933 se odbyt stále ještě zhoršoval, dosahované ceny byly naprosto neuspokojující a kvalita odběratelů se v důsledku hospodářské krize stále zhoršovala.

Kladně bylo hodnoceno, že společnost již ukončila svůj investiční program a při srovnání domácích a zahraničních podniků uzenářského a masného průmyslu bylo konstatováno, že se v Kostelci podařilo postupně vybudovat takový závod, jaký tehdy neměl v Československu období. Pokud bylo ještě třeba menších investic za účelem zdokonalení jakosti výroby, bylo rozhodnuto jednat o nich s přihlédnutím k celkovým hospodářským poměrům. Ředitel R. Spitzer však požadoval, aby pro rok 1933 bylo upuštěno od investic.

V bilanci za rok 1932 nenastaly velké změny, společnosti se nepodařilo snížit režijní náklady, což by znamenalo odpoutání se od všech finančních závazků. Předpokládalo to ovšem také zmenšení částky dlužníků.

Čistý zisk společnosti za rok 1932 byl 290 890,90 Kč.³⁷ Ze správní rady společnosti vystoupil ing. J. Dvořáček v důsledku opatření nového bankovního zákona a na jeho místo Živnobanka již nevyslala žádného svého zástupce. Za člena byl pak přijat J. Herkner.³⁸ Také v dozorčí radě došlo ke změnám, když se jejím členem stal Ladislav Knorr z filiálky Živnobanky v Jihlavě a Hugo Pick z Hodic.³⁹

Již 12. dubna 1932 oznámila společnost v Kostelci Živnobance, že jí byl u Hypoteční a zemědělské moravské banky v Brně povolen hypotékární úvěr ve výši 800 000 Kč na 6 %. K opatření tohoto úvěru dala Živnobanka předem svůj souhlas s tím, že celá částka, která se takto obdrží, bude splacena na dluh společnosti u Živnobanky s tím, že povolený rámcový úvěr bude snížen z 5 milionů na 2 miliony Kč. Povolený rámcový úvěr Živnobanky byl proto čerpán v roce 1932 jen částkou 1 531 000 Kč.⁴⁰

Také továrna v Hodicích musela při hodnocení roku 1932 konstatovat nižší prodej svých výrobků v důsledku zmenšené kupní síly širokých vrstev konzumentů. Problémy firmě však v této době také činily nákupy surovin, tedy dovoz bagounů ze zahraničí, jenž byl kontingentován a firma neměla jistotu, že obdrží požadované množství suroviny k výrobě svého osvědčeného salámu JOB. Proto se v této záležitosti zúčastnila porad v syndikátu pro dovoz dobytka.

V této situaci, kdy se projevovaly důsledky hospodářské krize, byla uskutečněna jednání zástupců společnosti v Hodicích se Živnobankou v Praze dne 27. září 1932, kde Živnobanka předala ostatním akcionářům společnosti 350 kusů akcií jí náležejících za úhrnnou částku 161 335,50 Kč, takže obdržela za 1 akcii znějící na 400 Kč částku 461 Kč za kus.⁴¹

Nové rozdělení akcií společnosti v Hodicích pak bylo následující: J. Satrapa 1750, S. Münch 1750, skupina Fuhrmann, Burkart a Job 1750, J. Bílek 583, ing. J. Spitzer 583 a R. Spitzer 584 kusů.

Na valné hromadě společnosti dne 5. srpna 1933 pak byl hodnocen rok 1932 J. Satrapou jako nepříliš příznivý, neboť společnost musela bojovat s řadou potíží. V důsledku devizových opatření měla především problémy se zajišťováním surovin, protože si nemohla opatřit bagouny volným nákupem ze zahraničí, jak činila od počátků existence

společnosti, a byla odkázána jen na příděl, který ale pro ni nebyl dostatečný. Nepřátelsky se ke společnosti stavělo také Sdružení čs. průmyslu uzenářského. Z nedostatku přídělu pak těžila komisionářská skupina, neboť při nepřítomnosti konkurence museli odběratelé platit za dodané bagouny ceny, které byly žádány. Také přejímka této suroviny v závodě nemohla být prováděna přísně, neboť pouhý pokus zastavit nekvalitní dodávku surovin vyvolával intervence dovozců a jejich zahraničních zasilatelů na ministerstvech. Společnost pak byla z vysokých úředních míst upozorněna, aby i při oprávněných reklamacích postupovala velmi mírně, neboť se jednalo o dodávky ze spřátelených států Jugoslávie a Rumunska. Důsledek této situace pak byl ten, že surovina, která měla být pro společnost co nejlevnější a na níž se měl zakládat zisk, se stala pro výrobce příliš drahou a snižovala ziskovou základnu společnosti v Hodicích.

Slušných prodejních cen dosáhla společnost u slaniny a sádla a přes nákupní potíže by se zde dosáhlo dobrého zisku, kdyby nemusela společnost počítat s předepsanou luxusní daní za výrobu uherského salámu JOB, jenž byl zdaněn jako pravý uherský salám i přesto, že firma úřadům dokazovala, že se jedná jen o imitaci pravého uherského salámu. Berní správa v Jihlavě svým platebním rozkazem z 30. září 1932 vyměřila firmě daň z přepychu ve výši 954 688 Kč. Proti tomuto výměru podala firma odvolání k Zemskému finančnímu ředitelství v Brně, a když ani zde nenalézala zastání, podala svou stížnost Nejvyššímu správnímu soudu v Praze.

Aby bylo vyhověno zákonným předpisům a znění obchodního zákona, vyúčtovala společnost daň z přepychu plnou částkou, v důsledku čehož nezbylo ani na řádné a nutné odpisy, ani na dividendu.

Protože se společnost domnívala, že její stížnost ohledně daně z přepychu bude rozhodnuta v její prospěch, měla v úmyslu bilanci za rok 1932 reasumovat a teprve v této bilanci provést řádné odpisy a příděly. Aby nebyla bilance pasívní, bylo provedeno ocenění zásob salámu za nadhodnocenou cenu 29 Kč za 1 kg.

Zřízení masného syndikátu hodnotila společnost nepříznivě, jakož i vázané hospodářství, neboť to vyžadovalo řadu jednání jak s dovozními firmami, tak na ministerstvech.

Na domácím trhu při prodeji svého salámu zn. JOB musela společnost soutěžit s konkurencí maďarských a jugoslávských výrobců a brát ohled na jejich levné ceny, za které mohli prodávat v důsledku vývozních premií, které jim byly udělovány jejich státy.

Zisk společnosti za rok 1932 ve výši 230 157,44 Kč byl pak rozdělen následovně: na 5% účet dividendy 140 000 Kč, všeobecnému rezervnímu fondu 12 000 Kč, dozorčí radě 6000 Kč, zvláštní rezervě ke krytí škod z jakostních závad skladovaných salámů 31 707,35 Kč a přenos na nový účet 40 450,12 Kč.

Stavba železniční vlečky ze stanice ČSD Hodice do závodu si vyžádala náklad 296 003,46 Kč.

Byly provedeny také změny ve správní radě společnosti, kde se svého členství vzdala M. Satrapová a místo ní byl přijat za nového člena Cyril Jebavý, ředitel továrny v Krahulčí. Zástupce Živnobanky ve správní radě Prokop Čipera sdělil, že pro zvětšení bankovní agendy nemůže již dále zastávat své místo, takže byl přijat dosavadní náhradník R. Spitzer.⁴²

Pokles kupní síly obyvatelstva v době krize pocítila také továrna v Krahulčí, jak referoval na schůzi správní rady společnosti dne 7. ledna 1933 ředitel J. Souček. Tato situace nutila společnost, aby udržovala nízké prodejní ceny, které pak mnohdy neodpovídaly kalkulaci. Z důvodů devizových potíží musela pak společnost zamítnout výhodné obchodní nabídky z ciziny. Z těchto uvedených důvodů se očekávalo, že bilance za rok 1932 bude horší než v letech předešlých.

Předložená bilance valné hromadě dne 31. května 1933 za rok 1932 však ukázala, že se obrát společnosti i přes nepříznivé poměry opět zvýšil, a to jak ve výši částky, tak i v objemu prodaného zboží, neboť dosáhl 15 018 258,10 Kč proti 12 038 991,15 Kč za rok 1931. Nízký zisk společnosti byl odůvodněn tím, že společnost pracovala většinou s bankovním úvěrem a úroky a výlohy tohoto úvěru dosahovaly značného procenta.

Při pronikání na domácí trhy se společnost v Krahulčí zaměřila na další zřizování detailních prodejen. V roce 1932 bylo zřízeno dalších 11 prodejen, takže po uzavření 2 nerentabilních dosáhl jejich celkový počet koncem roku 1932 počtu 17. Protože tyto prodejny byly většinou zřizovány ve městech s rozsáhlejším průmyslem, kde byl v době krize nedostatek práce, jejich finanční výnos nebyl takový, jak se očekávalo, a muselo se na ně často doplácet. Okruh odběratelů ve velkém byl za pomoci obchodních zástupců firmy udržen a zvýšený obrát vykázaný v bilanci byl přičítán detailnímu prodeji. Při zřizování jídelen ve městech byly společnosti činěny potíže, což ji brzdilo ve snaze o zvýšení obrátu. Náležitá péče byla také věnována udržování skladů, aby se zde neztrácelo na úrocích a aby bylo zboží vždy prodáno čerstvé. Tato skutečnost se také projevila na sestavení inventury k 31. prosinci 1932, kdy byly sklady skutečně nejmenší a dosáhly takového minima jako v žádném předešlém roce.

Přes všechny tyto potíže docílila společnost řádné amortizace v plném rozsahu a mimo to ještě částečné amortizace mimořádné. Čistý zisk ve výši 7 662,45 Kč byl rozdělen následovně: dozorčí radě 3000 Kč, všeobecnému rezervnímu fondu 762,25 Kč a na účet roku 1933 bylo převedeno 3860,25 Kč.

Z investičních akcí bylo počítáno v roce 1933 se stavbou chladírny, k čemuž dne 14. listopadu 1932 požádala společnost okresní úřad v Dačicích o stavební povolení. Bylo také počítáno se stavbou garáží a vyvažovny kostí.⁴³

Také v roce 1933, ve kterém dosáhla v Československu hospodářská krize vrcholu, se projevil její vliv na odbytu výrobků masných a uzenářských závodů na jihozápadní Moravě. Továrna na uzeniny a konzervy v Kostelci za rok 1933 prodala své výrobky za částku 17 801 186 Kč, přesto to však v porovnání s předcházejícím rokem znamenalo snížení obrátu o 3 978 185 Kč, tedy o více jak 18 %. Na valné hromadě společnosti, konané dne 24. února 1934, která hodnotila uplynulý rok 1933, byla předložena bilance vykazující po amortizacích ve výši 538 000 Kč a přidělu rezervnímu fondu v částce 15 000 Kč čistý zisk ve výši 269 000 Kč, ze kterého byla vyplácena dividenda o 1 % vyšší než předešlého roku. Jako neúspěch bylo sice společností hodnoceno, že se při sníženém obrátu nesnížily současně položky vydání, avšak bylo to dáváno do spojitosti se zhoršením cenových poměrů v masném a uzenářském průmyslu celkově během roku. Obchodní výsledek uplynulého roku byl společností označen jako uspokojivý, naopak Živnobanka hodnotila situaci společnosti jako velmi příznivou a zlepšující se, neboť úvěr poskytnutý společnosti filiálkou Živnobanky v Jihlavě nebyl čerpán a její

účet se pohyboval v kreditu. Odpoutání se od drahého bankovního úvěru bylo velkým úspěchem společnosti v Kostelci.

Zmenšením částky dlužníků se společnost posílila tak dalece, že do konce roku 1933 splatila hypoteční dluh 200 000 Kč u záložny v Třešti. Společnost omezila velké úvěry až dosud poskytované a novou prodejní politiku prováděla úzkostlivěji než v letech předšlých. Konkurence ji pak nutila ke snižování prodejních cen. Snaha o rozšíření obchodu zvětšením okruhu odběratelů však narážela na velké potíže, neboť konkurenceschopnost odběratelů ubyla vzhledem k tíživé hospodářské situaci.

Ostrá konkurence v masném a uzenářském průmyslu na domácích trzích nutila společnost v Kostelci, aby byl její zdejší závod vybavován nejmodernějším strojním zařízením, což se také postupně během existence společnosti od roku 1917 dařilo uskutečňovat.

V letech hospodářské krize se však tyto investice nemohly příznivě projevit na zvýšeném obratu, neboť výroba nebyla plně zaměstnána, zejména v oboru výroby konzerv, jejichž odbyt značně poklesl, neboť v tomto oboru přibylo na domácím trhu více jak 10 nových konkurentů. Protože v době hospodářské krize nebyly možnosti exportovat výrobky do zahraničí, bylo na čas exportní oddělení továrny zcela zrušeno.

Vzhledem k nedostatečnému vytížení výroby navrhl na valné hromadě dne 24. února 1934 ředitel R. Spitzer, aby bylo uvažováno o výrobě umělého tuku, neboť továrna v Kostelci byla na tuto výrobu plně zařízena a nebylo zde v tomto směru třeba dalších větších investic. Proto se mělo zjistit, zda by tato výroba byla pro společnost rentabilní.⁴⁴

Přes oprostění se společnosti od bankovního úvěru vykonávala Živnobanka nadále svůj dohled nad společností v Kostelci, neboť do dozorčí rady byl opět zvolen prokurista její jihlavské filiálky Ladislav Knorr. Bilance vykazala mobilní aktiva společnosti přes 3,7 milionu Kč a naproti tomu krátkodobé závazky ve výši 2 980 000 Kč, z čehož připadalo 2,1 milionu Kč na vklady akcionářů.⁴⁵

Završením investičního programu společnosti v Kostelci bylo dokončení stavby moderních jatek. Plány k této moderní železobetonové stavbě vypracoval v roce 1930 stavitel A. Třeček z Třeště a 28. září 1930 společnost požádala okresní úřad v Jihlavě o povolení stavby a předložila stavební plány k posouzení. Kolaudace nové budovy pak byla provedena úřady dne 7. září 1933. Předtím však již 19. listopadu 1932 podala společnost zemskému úřadu v Brně žádost o zařazení svých jatek mezi kontumační jatka. Zemský úřad tuto žádost postoupil k projednání okresnímu úřadu v Jihlavě, který výnosem ze dne 4. ledna 1933 nařídil místní šetření v této záležitosti v Kostelci. Zde bylo shledáno při komisionelní prohlídce, že celý objekt továrny leží ve vhodné vzdálenosti asi 1 km od středu obce Kostelec i od staničních budov nádraží ČSD Cejle-Kostelec. Z tratě místní dráhy Kostelec - Telč - Slavonice byla zřízena do továrny železniční vlečka, takže vagony s dobyt看 mohly být dopravovány k tovární rampě. Celý objekt továrny byl ohraničen z jižní strany okresní silnicí, ze západní tělesem dráhy Kostelec - Telč a ze severu a východu vlastními pozemky. Celý tovární komplex byl ohrazen cihlovou zdí 2 m vysokou.

Okresní úřad v Jihlavě sdělil své další poznatky o kostelecké továrně zemskému úřadu dne 12. září 1933 a podpořil její žádost o zařazení do seznamu kontumačních jatek, do nichž směl být dovážen dobytek přímo z ciziny. Tuto výsadu měly doposud

jen jatka v Praze, Brně a Ostravě. Okresní úřad připomenul, že v bezprostředním okolí továrny není chov dobytka na dostatečné výši, takže je vyloučeno, aby továrna i v době, kdy výroba měla menší rozsah než v letech před krizí, kryla svou potřebu dobytka dovozem z nejbližšího či vzdálenějšího okolí. Odvolával se přitom na statistická data ze sčítání dobytka, která ukazovala, že v této oblasti není dostatek dobytka, kterým by mohly být zásobovány čtyři velké uzenářské závody, vzdálené od sebe často jen několik kilometrů (Studená - Krahulčí, Hodice - Kostelec). Kostelecká továrna, která byla vybudována jako moderní závod, kryla z 1/3 svou potřebu surovin ze sousedních okresů a zbytek bylo nutno dovážet z velmi vzdálených oblastí Moravy a Slovenska, popřípadě z jatečných trhů v Praze a Ostravě nebo až z ciziny. Chov vepřů a bravu v okrese Jihlava a v sousedních okresech na Českomoravské vrchovině byl v poměru ke spotřebě čtyř uvedených uzenářských továren tak minimální, že bylo úplně vyloučeno, aby se továrny spoléhaly jen na něj. Zvláště citelný byl nedostatek tučných vepřů přicházejících v úvahu při výrobě uzenin.

V blízkosti této oblasti uzenářských továren bylo větší průmyslové město Jihlava, pro které také dobytek z okolí nedostačoval a musel být dovážěn z jatečných trhů v Praze či až ze Slovenska. Okresní úřad též sdělil, že továrna v Kostelci vybuďovala svá jatka podle nejmodernějších vzorů a již s ohledem na to, aby mohla být bez námitek zařazena do seznamu kontumačních jatek. Svou polohou, stavbou a prostorem i zařízením odpovídala všem požadavkům kontumačních porážek dobytka.

Rozšíření nakažlivých nemocí dobytka bylo vyloučeno již samou polohou továrny i tím, že zaměstnanci bydleli přímo v podniku, kde se také stravovali. K očištění a dezinfekci byly používány nově vybudované koupelny. Rampa a celý dvůr byly vydlážděny žulovými kostkami, takže bylo možné rychlé čištění a dezinfekce. Porážecí zařízení bylo dodáno dánskou firmou Gjörster z Kodaně a umožňovalo porážku 200 dobytčat za hodinu. V továrně byla také vedle kanceláře jatek vybudována veterinární laboratoř, která byla vybavena pomůckami k chemickým zkouškám masa. Zároveň měla být také vybavena zařízením k bakteriologickým zkouškám.

Přes všechny tyto uvedené skutečnosti však ministerstvo zemědělství žádosti firmy o zařazení jejích jatek mezi kontumační svým přípisem ze dne 15. března 1934 nevyhovělo, neboť se odvolávalo na veterinární důvody.⁴⁶

Problémy s dovozem surovin k výrobě trvanlivého salámu měla také společnost v Hodicích. Jednalo se zde o omezování dovozu bagounů z Maďarska, Rumunska a Jugoslávie.

Podle údajů Národní banky československé probíhalo v září roku 1933 v živočišném syndikátu napjaté jednání mezi zástupci zemědělců a zástupci obchodní a spotřebitelské skupiny. Zemědělci se pod diktátem vedení Republikánské strany čs. venkova vyslovili, že nepřipustí žádný dovoz jak živého, tak mrtvého dobytka a živočišných produktů, neboť tvrdili, že se tyto suroviny potravinářského průmyslu dají z největší části roku opatřit z domácích zdrojů a pokud se tímto způsobem vyvolá zvýšení cen, nestane se tím žádné neštěstí. Stavěli se proti dovozu i maďarských bagounů potřebných k výrobě uherského salámu ve výši 2000 kusů. Touto skutečností byl ministr zahraničních věcí Československa dr. E. Beneš stavěn do složité situace, neboť by to znamenalo nedodržení mezinárodních obchodních dohod.⁴⁷

O podporu v záležitosti dovozu bagounů pro továrnu v Hodicích požádala společnost dne 2. listopadu 1932 JUDr. K. Bočana, vrchního radu politické správy v Jihlavě. Šlo o intervenci na vyšších úřadech pro zajištění dovozu bagounů na výrobu uherského salámu z Rumunska a Jugoslávie. Společnost ve své žádosti zdůrazňovala, že je speciálně zařízena na výrobu uherského salámu, avšak dovoz bagounů neposlouží jen k výrobě salámu, ale získá se též sádlo a maso sloužící k výrobě levných konzumních druhů uzenin, což společnost připomínala proto, aby se na vysokých úředních místech nemělo za to, že bagouni slouží výhradně k výrobě drahého uherského salámu. Podle společnosti k výrobě uherského salámu bylo zapotřebí jen asi 1/3 z dovezené suroviny, kdežto 2/3 se použily na výrobu zboží tzv. lidové spotřeby.

Společnost také zdůrazňovala výhody, které plynuly státu z dovozu bagounů z ciziny. Bylo to především dovozní od hranic republiky do Hodic, činící 2000 Kč na vagon, což při 180 vagonech ročně dělalo částku asi 400 000 Kč. Daň z masa z bagounů platila společnost ročně ve výši 500 000 Kč a clo z bagounů v částce 1,5 milionu Kč. Protože devizová ústředna při vázaném hospodářství povolovala jen omezený počet dovážených bagounů, zdůraznila společnost, že povolením většího množství dovozu této suroviny by se posloužilo národnímu hospodářství více než povolením dovozu hotových výrobků.

Zároveň si společnost stěžovala na potíže, které jsou jí při dovozu neustále činěny z důvodů veterinárních. Protože Hodice nebyly kontumační stanicí, stávalo se často, že zásilky bagounů pro Hodice byly z veterinárních důvodů na hranicích zabavovány, zejména tehdy, pokud byli bagouni dováženi z okresů v Rumunsku a Jugoslávii, kde se vyskytovala slintavka a kulhavka, i když sama zásilka nakážena nebyla. Nebezpečí nákazy však nehrozilo, neboť zde byli bagouni dovezení z Rumunska a Jugoslávie ihned poráženi za dozoru veterináře. Za zabavené zásilky na hranicích však již továrna nedostala náhradu, takže její výrobní režie pak stoupala.⁴⁸

Bilance společnosti za rok 1933 vykázala obrát 12 497 493,95 Kč, zisk dosáhl výše 278 152,03 Kč a byl rozdělen na 6% účet dividendy 168 000 Kč, všecobecnému rezervnímu fondu přiděleno 20 000 Kč, dozorčí radě 6000 Kč, speciálnímu rezervnímu fondu pro ztráty na pohledávkách 34 152,03 Kč a zvláštnímu rezervnímu fondu pro krytí škod z jakosti skladovaných salámů 50 000 Kč.⁴⁹

Pokles odbytu výrobků se v roce 1933 citelně projevil u akciové společnosti JASA v Krahulčí, jejíž nové znění firmy bylo zapsáno do obchodního rejstříku krajského soudu v Jihlavě dne 2. června 1933. Ztráta několika odbytišť a uzavření firemních prodejen v Hrádku nad Nisou a v Trutnově pro nevýnosnost přinutila společnost, aby čelila poklesu odbytu tím, že byla zřízena její pobočná obchodní společnost ve formě veřejné obchodní společnosti s názvem firma Praga v Praze od 1. července 1933. Zakladateli této společnosti byli Satrapovi úředníci Jaroslav Kolmann a František Kovářů ze Studené. Nová firma měla dostat veškerý materiál a místnosti od akciové společnosti a byla zavázána odebírat veškeré zboží výhradně z Krahulčí.

Dalším problémem, který zatěžoval hospodaření společnosti v Krahulčí, byly stoupající náklady na režii, které se následkem poklesu nákupních cen zvyšovaly. Režijním položkám měla být příště věnována velká pozornost, zejména pravidelnou kontrolou výkazů. Úspory měly být docíleny přesnou kontrolou a sledováním správného hospodářství s pomocným materiálem.

Valná hromada společnosti dne 23. června 1934 při hodnocení roku 1933 konstatovala, že v roce 1933 došlo k celkovému poklesu obratu proti předešlému roku o 1/6 na 12 922 000,83 Kč, takže všeobecné zhoršování hospodářských poměrů se nezastavilo ani před továrnou v Krahulčí, která byla tak těžce postižena ztrátou některých odbytišť. Na zmíněný již obrat připadala režie v částce 4 294 114,13 Kč, tedy ve výši 1/3, což byla vysoká částka, která musela být v budoucnu snížena, především úsporností a úsilím o zvýšení odbytu.

Z hrubého zisku za rok 1933 byly provedeny mimořádné 20% odpisy z inventáře částkou 23 532,11 Kč a jako čistý zisk vykázána částka 11 139,66 Kč. Ta byla rozdělena následovně: 3 000 Kč dozorčí radě, 1 113,94 Kč všeobecnému rezervnímu fondu a 7 025,52 Kč převedeno na účet příštího roku.⁵⁰

Závody masného a uzenářského průmyslu na jihozápadní Moravě pocítily v důsledku ztráty koupěschopnosti širokých vrstev obyvatelstva hospodářskou krizí ve snížení odbytu svých výrobků a omezování investic již počátkem 30. let, avšak vcelku bez větších ztrát toho kritické období své existence překonaly. Od roku 1934 se již situace v hospodářství Československa začala zlepšovat a to znamenalo i pro ně opětný vzestup. V období krize v tomto odvětví potravinářského průmyslu proto také nedošlo k žádným velkým sociálním konfliktům, které byly typické pro jiná průmyslová odvětví jinde.

POZNÁMKY

- 1 Jan JANÁK, *Sociálně ekonomická struktura západní Moravy a velká hospodářská krize*, Vlastivědný věstník moravský XXII, 1970, příloha 2. čísla.
- 2 Moravský zemský archiv v Brně, H 373 Masný průmysl Kostelec, protokoly valných hromad, kart. 1; též Podnikový archiv České národní banky Praha, sign. ŽB S I/c-52, S IV/a-P 1183.
- 3 PA ČNB Praha, sign. ŽB S I/c-51.
- 4 MZA Brno, H 373, kart. 1.
- 5 PA ČNB Praha, sign. ŽB S I/c-51.
- 6 Tamtéž, sign. ŽB S I/c-53.
- 7 MZA Brno, H 373, kart. 1.
- 8 PA ČNB Praha, sign. ŽB S I/c-54 a S I/c-53.
- 9 Tamtéž, sign. ŽB S IV/a-P 1183.
- 10 MZA Brno, H 374 JOB Hodice, protokoly správních rad, kart. 1.
- 11 PA ČNB Praha, sign. ŽB S I/c-52, S IV/a-P 1185
- 12 Tamtéž, sign. ŽB S I/c-52.
- 13 Tamtéž, sign. ŽB IV/a-P 1185.
- 14 Tamtéž, sign. ŽB S I/c-53.
- 15 Tamtéž, sign. ŽB S IV/a-P 1185, kn. 58/385.
- 16 Tamtéž, sign. ŽB S I/c-53.
- 17 MZA Brno, H 374, kart. 1.
- 18 PA ČNB Praha, sign. ŽB S I/c-54.
- 19 MZA Brno, H 376 JAŠA Krahulčí, zápisy správních rad, kart. 1.
- 20 PA ČNB Praha, sign. ŽB S I/c-53.
- 21 MZA Brno, H 376, kart. 1.
- 22 PA ČNB Praha, sign. ŽB S I/c-55.
- 23 Tamtéž, sign. ŽB S I/c-54, S IV/a-P 1183.
- 24 Tamtéž.
- 25 MZA Brno, H 373, kart. 1.
- 26 PA ČNB Praha, sign. ŽB S I/c-56.
- 27 Tamtéž, sign. ŽB S I/c-54.
- 28 Tamtéž, sign. ŽB S IV/a-0 1185, kn. 58/385.

- 29 Tamtéž, sign. ŽB S I/c-55.
- 30 Tamtéž.
- 31 Tamtéž, sign. ŽB S I/c-56.
- 32 MZA Brno, H 374, kart. 1.
- 33 Tamtéž, H 376, kart. 1.
- 34 PA ČNB Praha, sign. ŽB S I/c-55.
- 35 Tamtéž, sign. ŽB S I/c-56.
- 36 MZA Brno, H 376, kart. 1.
- 37 Tamtéž, H 373, kart. 1.
- 38 PA ČNB Praha, sign. ŽB S I/c-57.
- 39 MZA Brno, H 373, kart. 1.
- 40 PA ČNB Praha, sign. ŽB S I/c-57.
- 41 Tamtéž, sign. ŽB S I/c-58.
- 42 MZA Brno, H 374, kart. 1.
- 43 Tamtéž, H 376, kart. 1.
- 44 Tamtéž, H 373, kart. 1.
- 45 PA ČNB Praha, sign. ŽB S I/c-62.
- 46 Státní okresní archiv v Jihlavě, Okresní úřad Jihlava, kart. 759.
- 47 PA ČNB Praha, sign. NBČS - V, kart. 14/111.
- 48 SOKA Jihlava, OÚ Jihlava, pres. 1196/1932.
- 49 MZA Brno, H 374, kart. 1.
- 50 Tamtéž, H 376, kart. 1.

Werke der Fleisch- und Räucherindustrie in Südwestmähren in der Zeit der Großen Wirtschaftskrise (1930-1933)

Bohumír Smutný

In Westmähren begann die Große Wirtschaftskrise, die auch die Ökonomie der Tschechoslowakischen Republik betraf, vom Jahre 1930 zutage zu kommen und bis zum Jahre 1931 betraf sie alle Zweige der hiesigen Industrie, vor allem die auf die Exportware orientierten Zweige, wie z.B. Glas-, Textil- und Bekleidungsindustrie in einer Reihe von Städten und Gemeinden. Es wurden auch andere Zweige betroffen, die Ware für den örtlichen Bedarf herstellten.

Die die Tagesware herstellende Nahrungsindustrie wurde durch diese Krise nicht wesentlich betroffen, obwohl es infolge ungünstiger Bedingungen auf den Weltmärkten und durch Kaufkraftminderung der heimischen Bevölkerung auch hier zu Schwierigkeiten kam. Diese Tendenzen begannen sich vom Jahre 1930 an auch in den Fabriken der Fleisch- und Räucherindustrie in Studená, Kostelec, Hodice und Krahulčí in Südwestmähren zu zeigen.

Noch im Jahre 1930 erhöhten die Fabriken in Kostelec und Hodice ihr Aktienkapital durch die Erweiterung eigener Handelstätigkeit, aber schon im Jahre 1931 mußte die Fabrik in Kostelec infolge stockenden Absatzes zu billigeren Warensorten übergehen, die Warenausfuhr sank auch wesentlich. Trotz sinkenden Handelsumsatzes war die Wirtschaftsführung der Fabrik lange Zeit aktiv, so daß sie ihr Investitionsprogramm durch den Aufbau eines modernen Schlachthauses beenden konnte, wodurch der Räucherwarenbetrieb, der in der ehemaligen Tschechoslowakei keine Analogie hatte, fortlaufend aufgebaut wurde. Für den Anteil an der Fabrik interessierten sich auch die Vertreter der Agrarpartei. Der verminderte Handelsumsatz der Gesellschaft bedeutete auch eine Beschränkung des von der Gewerbebank gewährten Kredits, und der Gesellschaft wurde ein billigerer Kredit von der Mährischen landwirtschaftlichen Hypothekenbank gewährt. Trotz dieser Tatsache blieb aber die Bankverbindung der Gesellschaft mit der Gewerbebank erhalten.

Die Fabrik in Hodice, die sich auf die Produktion ungarischer Salami spezialisierte, mußte infolge sinkenden Absatzes ihre Produktion und Preise herabsetzen. Zwecks der Beseitigung der Konkurrenz schlossen 4 Räucherwarenbetriebe in Südwestmähren im Jahre 1930 einen Syndikatsvertrag ab. Der Fabrik in Hodice konkurrierte auf den heimischen Märkten die aus Ungarn importierte Räucherware und infolge der Kündigung des Handelsvertrages mit Ungarn im Jahre 1930, woher die Fabrik die für die Produktion eigener Salami (Bakonyer) verwendeten Grundstoffe einfuhrte, mußte sie sich auf die Einfuhr von Grundstoffen oft schlechter Qualität aus Rumänien und Jugoslawien umstellen. Auch die ungünstige staatliche Zollpolitik machte ihr Schwierigkeiten. Trotz ungünstiger Bedingungen hielt sich die Hoditzer Salami "JOB" auf den Märkten und nach dem anfänglichen Rückgang prosperierte die Fabrik wieder, so daß sie es sich leisten konnte, eine große Investition - den Aufbau des Schlepplages - zu realisieren. Diese ganze Zeit schöpfte sie den von der Gewerbebank gewährten Kredit. Befriedigende Erfolge in der Wirtschaftsführung erreichte die Fabrik, die als Aktiengesellschaft im

Besitz der Familie von Jan Satrapa aus Studená war, noch am Anfang der Wirtschaftskrise. Mit Mühe erhielt sie den sinkenden Handelsumsatz und orientierte sich auf die Errichtung eigener Firmenverkaufsstellen in Industriegebieten. Auch ihr wurde der Kredit von der Gewerbebank gewährt.

Die größte Kaufkraftminderung empfanden alle Räucherindustriefabriken im Jahre 1932, als die Konkurrenz sie zwang, die Preise herabzusetzen. Trotzdem es infolge der Wirtschaftskrise zu einer Abgangsherabsetzung kam, wurden die Gewinne dieser Aktiengesellschaften nicht wesentlich betroffen und es gelang diesen Zeitraum ohne größere Verluste zu überwinden. Es kam weder zur Stilllegung der Produktion, noch zu sozialen Konflikten, die für andere Industriezweige typisch waren.

Übersetzt von Renata Pisková

Adresa autora:

**PhDr. Bohumír Smutný, Moravský zemský archiv, Žerotínovo náměstí 3/5,
656 01 Brno**